

Tűzérsgünk szerepe az uscieczkói hídsánc védelmében*

A monarchia tűzérsgé a világháború folyamán sokszor kitűntette magát, állandó lövészerhiánnyal küzködve, de kötelességét az önfeláldozásig teljesítve. Erdemeit, haláltmegvető kitartását nem mindig méltányolták eléggé. Pedig megemlékezésre méltó szerepe volt tűzérsgünknek az uscieczkói hídsánc védelménél is, melyet lóról szállt huszárok és dragonyosok, árkászok segítségével, hónapokon át védtek a sokszoros túlerőben lévő orosz tömegek támadásaival szemben, míg a hídsánc védő állásait az oroszok annak segítségével a levegőbe nem röpítették.

Hatalmas és kitűnően vezetett tűzér támogatás nélkül nem lehetett volna a sáncot oly soká tartani. Hogy a felrobbantott támaszpont megmaradt védőrsége sebesültjeit és a hadifoglyokat magával hozva, az ellenség szemeláttára, a mélyenfekvő Dnjester mentén Zaleszczyki-i hídfőnkbe bevonulhatott, tisztán a tűzérsg érdeme volt, mely lehetetlenné tette, hogy az oroszok a Dnjester északi partján megmozdulhassanak. A kitűnően vezetett tűzérsg megsemmisítő tüze, mellyel nemcsak a felrobbantott sáncot, hanem a Dnjester egész északi partját elárasztotta, minden ellenséges mozgást, üldözést megakadályozott.

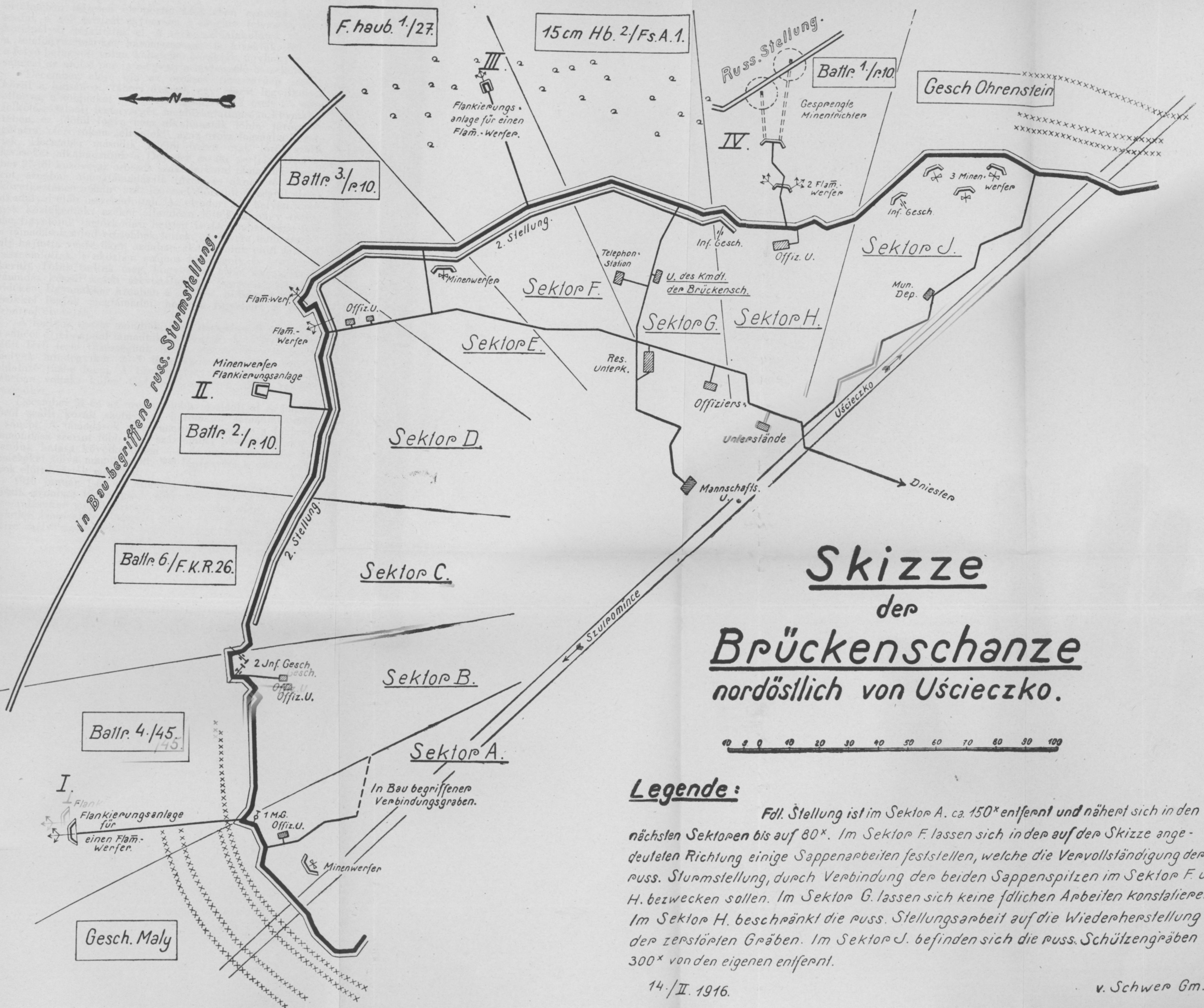
Mivel a védőrséget a hónapok folyamán több ízben a 11. és 15. huszárezred adta s a tűzérsg egy részét mindig magyar útegek alkották, magyar szempontból is érdekel bennünket ez a hadtörténelemben szinte párját ritkító teljesítmény, melyben lóról szállt maroknyi lovascsapat (300-400 karabély) hónapokon át védett egy hídsáncot, — melynek hídját a jég és árvíz rég elvitte, — s a túlsó parttal az összeköttetést csak egy drótkötélpálya tette lehetővé, a pontonokon kívül. Mégis sikerült ennek a csekély erőnek hónapokon át 6—8 zászlóaljat, később egy egész hadosztályt állandóan lekötnie és a Dnjester északi partján lévő ellenséget nyugtalanítani, mely mindig attól tartott, hogy hadosztályunk csapatai a sáncból, mint hídfőből kitörnek.

* A bécsi Kriegsarchiv hadiaktái, a 6. 11. dragonyoslövész, a 15. huszár, 11. dragonyosezred, az árkászszázadok, a Kiss-tűzércsoport útegeinek, a lovas utászszakaszok, a 6. lovas hadosztály parancsnokság naplói és sajtó naplóim alapján.

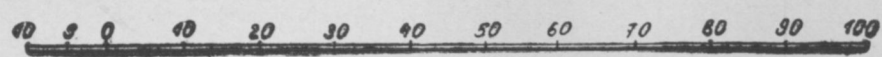
1915. őszén a hídsáncot a cs. és kir. 6. lovashadosztály akkori parancsnokának schwerteneggi Schwer Ottó vezérőrnagynak utasítására építették, hogy a Dnjester északi partján lévő fő- és tábori-őrseinknek támaszpontul szolgáljon és az egyedüli, fából készült híd védelmét biztosítsa. A Dnjester-menti védő vonalat, 20 kilométeres kiterjedésben, a cs. és kir. magyar 15. és 21. (cseh) Landwehr-hadosztály közt, a 3 magyar népfelkelő zászlóaljjal, számos műszaki és tűzér alakulattal megerősített 6. lovashadosztály szállta meg, hogy minél több gyalogos köteléket lehessen az első védelmi vonalból kivonni. Az állások legkényesebb része Uscieczko körül volt. Ott keltek át meglepetésszerűen 1915. májusában, sokszorosán erősebb orosz tömegek, melyek az 5. német lovas hadosztályt felőrölve, egész északi frontunkat megingatták, úgyhogy a Dnjester-menti csapatokat ettől a folyótól egészen a Pruthig kellett visszavonni. Érthető volt, hogy mind a 7. hadsereg, mind a 6. lovashadosztály parancsnoka, éppen ennek a terepszakasznak szentelt különös figyelmet.

A hídsánc eleinte csak hevenyészett védőállásokból állt, melyeket drótakadályok védtek. A sánc első parancsnoka és megépítője, úgy mondhatnók, a lelke, a 11. dragonyosok lövészszázadának parancsnoka, a magyar nemes Jalics Andor tartalékos kapitány volt, ki a sánc védelmében 1916. január 21-én hősi halált halt. A támaszpont nagy fontosságát felismerve, az állásokat mindjobban kiépíttette. A hadosztályparancsnokság műszaki alakulatokat, majd aknavetőket, lángszórókat, gyalogsági ágyúkat bocsátott rendelkezésére, úgyhogy a sánc mindnagyobb kiterjedést kapott, majd az első vonal mögött a 2., az úgynevezett „kézi tusa állást“ építette ki. (4. melléklet.)

Eközben az oroszok oldalozó ágyútűzükkel a körülbelül 80—100 méter mélyen fekvő Dnjester-hídat többször eltalálták és megrongálták. A lovas útászzszakaszok azonban a hibákat mindig kijavították. A Dnjester déli partjáról az orosz kézen lévő fennsíkszerű északi partot tűzér-megfigyelőink majdnem teljes egészében áttekinthették, kivéve egyes tereprészeket, mély bevágásokat, melyeket erdők borítottak. Tábori őrseink megerősített állásaikban 2—3 km-nyire voltak a folyótól, s bizony elég kellemetlenséget okoztak aktív magatartásukkal az oroszoknak. Ezeket december eleje óta éjjel-nappal támadták és lassan visszaszorították a keskeny, mély, szinte szakadékszerű Dnjester völgye felé. A Dnjester november végén teljesen befagyott, majd a hirtelen beállott olvadás következtében megindult igen erős jégzajlás december 5-én a fából készült hídat minden védelmi intézkedés ellenére, a szó szoros

Skizze der Brückenschanze nordöstlich von Uściczko.

Legende:

Fdl. Stellung ist im Sektor A. ca. 150^x entfernt und nähert sich in den nächsten Sektoren bis auf 80^x. Im Sektor F. lassen sich in der auf der Skizze ange-deuteten Richtung einige Sappenarbeiten feststellen, welche die Vervollständigung der russ. Sturmstellung, durch Verbindung der beiden Sappenspitzen im Sektor F. u. H. bezwecken sollen. Im Sektor G. lassen sich keine fdlichen Arbeiten konstataieren. Im Sektor H. beschränkt die russ. Stellungsarbeit auf die Wiederherstellung der zerstörten Gräben. Im Sektor J. befinden sich die russ. Schützengräben 300^x von den eigenen entfernt.

14./II. 1916.

v. Schwer Gm.

értelmében teljesen elsöpörte. Időközben azonban árkászaink a déli partról egyenesen a sánchoz felvezető drótkötélpályát készítették el. A távbeszélőalakulatok viszont a telefonvezetékeket háromszorosan is kirakták. Mielőtt a folyó befagyott volna, kábeleket is raktak, úgyhogy a hídsáncal az utolsó percig megvolt a távbeszélő összeköttetés.

December eleje óta az oroszok tervszerűen zárták körül a hídsáncot, tábori őrszeink egy részét legyilkolva, elfogva, a többieket pedig viaszorítva. A cseh 17. népfelkelő-zászlóalj legénységét, megbízhatatlansága következtében, ez időtől fogva nem alkalmazták többé járőrszolgálatra, mert sokan „eltűntek“, azaz orosz fogságba kerültek. December második felétől fogva csak lóról szállt lovasokat alkalmaztunk a Dnjester északi partján. December 27-től kezdve az oroszok szakadatlanul támadták a sáncot, azonban tömegtámadásaik tűzér- és aknavető tüzünk következtében néhány száz lépéssel előretolt állásaink drótkadályai előtt összeomlottak. Az elsodort híd helyén kompok közlekedtek; ezeket állandóan lötték, éppúgy tűzér-megfigyelőink tartózkodási helyeit is. December vége felé a támadások mind erősebbek lettek, egyszerre több zászlóalj hajtotta végre őket, azonban akadályaink előtt mindig összeomlottak, s eközben számos hadifogoly is kezünkbe került. Tőlük tudtuk meg, hogy újév táján nagyszabású támadás készül keleti arcvonalunkon Toporoucz-Rarance vidékén. Ugyanakkor azonban a „terhes“ hídsáncot is nagy erővel fogják megtámadni, hogy a figyelmet a keleti fronttól elvonják.

A foglyok igazat mondtak, mert december 30-tól fogva a sáncot éjjel-nappal támadták az oroszok. A védőállásaink előtt lévő teret tűzérsegünk ú. n. „szektor“-okra osztotta, melyek mindegyikét 2–3 üteg tudta egyszerre erősen oldalozó tűzbe fogni. A tűzérmegfigyelők maguk, a hídsáncban voltak; külön távbeszélővezetékek álltak rendelkezésükre.

December 31-én az oroszok több zászlóaljjal és három lóról szállt kozák szotnyával háromszor támadták meg a sáncot. A támadások megghiusultak ugyan — a foglyok bementése szerint több mint száz ember pusztult el aknavetőink hatása következtében —, de az oroszok páncéllemezeket tolva maguk előtt, 300 lépésnyire a drótkadályok előtt beásták magukat.

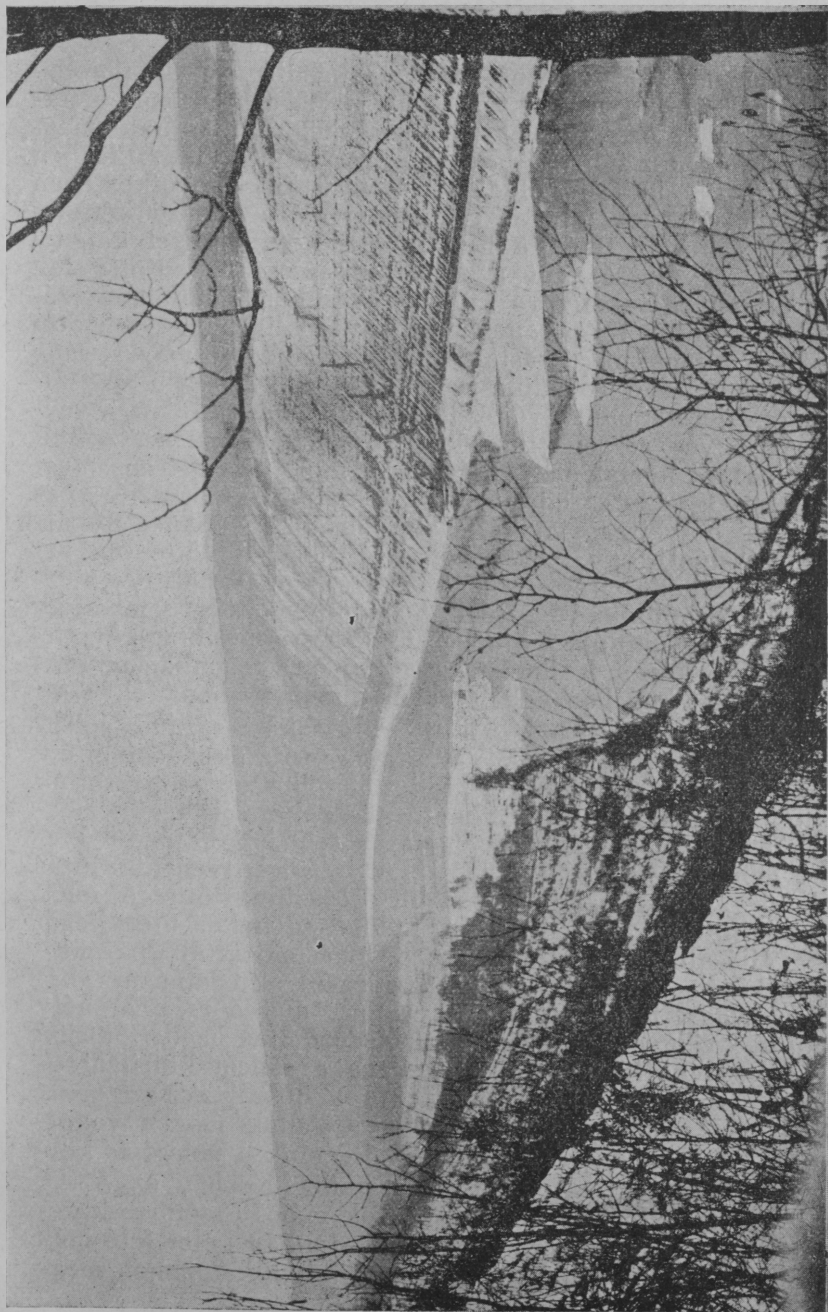
1916 január 1-én az ellenség folytatta makacs támadásait, azonban tűzérsegünk több mint 2000 lövéssel előnyomulásukat megakasztotta, nagy veszteségeket okozva. A keleti front előtt kénytelen volt a védő több száz lépésnyire mély szakadékokba visszavonulni. Közben a hely-

zet a hídsáncban mind válságosabbá vált, a védőrség azonban keményen tartotta magát. Mivel ugyanekkor a keleti fronton is erősen fellángolt a nagy csata Ioproucz-Rarance környékén, a 7. hadsereg parancsnoksága elrendelte, hogy: „a hídsánc még 24 óráig okvetlenül tartandó!” Csapataink tényleg március 19-ig álltak ellen az oroszok támadásainak.

Mivel a sáncot az oroszok folytonosan támadták, a védőrségnek körülbelül két hét óta egy pillanat nyugta sem volt; a 11. dragonyosok lövészszzázadát, mely eléggé érzékeny veszteséget szenvedett, január 4-én felváltotta a 6. dragonyosezred lövészszzázada, megerősítve a 15. huszárok 1., 2. századának lóról szállt legénységével. A híd parancsnoka Poche dragonyoskapitány volt.

Január 5-én az oroszok újból támadnak, a 4. transamuri gyalogezredből való foglyok azt vallották: „századukból csak húsz fő maradt meg.” Január 6-án Hadfy altábornagy, csoportparancsnok, Jalic kapitánynak és a hídsánc védőrségének teljes megelégedését és dicséretét fejezte ki bátor és elszánt magatartásáért. Egyúttal felemlítette, hogy ugyanaz a dicséret illeti a 6. lovashadosztály tűzéréségét is, különösen a Kiss-csoportot, melynek lényeges része volt a sorozatos orosz tömegtámadások elhárításában. A fenti dicsérettel kapcsolatban, a 6. lovashadosztály külön kiemelte a Kiss-tűzércsoport tevékenységét, de megemlékezett Reutter alezredes útegeiről is, melyek ezekben a napokban lényegesen közreműködtek a 6. hadosztály balszárnyán, a 15. gyalog hadosztály jobb szárnya ellen intézett orosz támadások megakasztásánál. A Reutter-útegek nagy része magyar volt, zömét a miskolci 6. lovas-tűzérosztály alkotta.

Az oroszok, okulva véres veszteségeiken, most már a várharc fegyvereivel, árkász-támadással (Sappenangriff) kísérelték meg védőállásaink megközelítését heves aknavetőharcok közepette. Tekintve, hogy a távolság a nehezen előreküzködő oroszok és védőállásaink közt csak 300 lépés, sokhelyütt azonban már csak 100 lépés volt, tűzéréségük a sánc ellen megszüntette működését. Annál jobban lőtte azonban a drótkötélpályát, az áthajózás helyeit, déli partjainkon pedig állásainkat. Január 26-án a védőrséget négy új 37 mm. gyalogsági ágyúval, négy lángszórával, öt aknavetővel és a fél 121. árkászszázaddal erősítették meg. Ugyanakkor közvetlen a Dnjestr mellett, a meredek part alján lévő raktárakat kibővítik, állandó konyhákat és kötözőhelyeket építenek. Január havában a védőrséget ismét új csapatok váltják fel, mivel a veszteség már 15 halott, 85 sebesült és 12 eltűnt, vagyis körülbelül a létszám egyharmad része.

A Dnjestr völgye a hídsánc alatt.

A Höfer-jelentés január 29-én és 30-án szintén megemlékezik a hídsáncért folyó erős küzdelmekről.

Február 1-én az oroszok megkezdik az aknaharcot, mivel a sánc egyes sektorai előtt lévő állásukban, tűzérsegünk oldalozó tüze következtében, nem tudtak megmaradni. Egész február havában árokharc folyik, miközben az oroszok hatásos oldalozó ágyútüzünk következtében több helyütt legalább is egy időre visszavonulni kénytelenek. Február 12-én a hídsánc ismét új őrséget kapott: a 121. árkászszázadot a 133. árkászszázad váltotta fel. Az aknaharc vezetésére külön szakembert, Dallmann századost küldték fel a sáncba. Árkászaink igen ügyesen dolgoztak, ellenaknákat ástak, gyujtottak. Most már a sánc előterében lévő aknatölcsérért folyt a küzdelem. Az állandó, éjjel-nappal folyó, szünet nélküli harcok alatt a védőrség egyes részei kitortek és meglehetősen nagyszámú hadifoglyot hoztak be. A hídsáncot most már a transamuri hadosztály négy ezrede támadta felváltva. Az oroszok gyülekezési helyeit, tartalékállásait február havában a 8. vár-tűzérzászlóalj egy 30,5 cm mozsárütege is lőtte, melyet a 6. lovashadosztály rendelkezésére bocsátottak. A megfigyelést repülők végezték. A nehéz mozsár bombáinak becsapódását mindig a könnvű ütegek srappelltüze követte. Néhányszor igen jó hatást figyeltek meg, azonban az erősen felázott talajban néhány bomba nem robbant fel.

A sáncban hősi halált halt Skala árkászszázados jelentette, hogy a védőállások állapota az orosz aknák kiépítése következtében válságos. Az oroszok többször robbantották aknáikat, néhányszor azonban árkászainknak sikerült megelőzni őket. Március 9-én nemcsak a rendes áthajózó helyeket, hanem az olyan tereprészeket is, ahol ilven áthajózás lehető vagy valószínű volt, több orosz üteg lőtte. A jelek arra mutattak, hogy több új, különösen nehéz üteg kezd meg állásainkra a belövést. A 6. lovashadosztály parancsnoka kiadta útasításait: „ha az ellenség elfoglalná az állásokat, vagy felrobbantaná a sáncot, a védőrség a mély Dnjester völgyében, tűzérsegünk fedező tüze mellett törjön át Zaleszcyki felé. Ha éjjel kellene a sáncot kiüríteni — egyes helyeken már nagyon közel dolgoztak az orosz aknászok — fáklya-máglyákat gyujtsanak meg s vonuljanak le a part mellé; ez esetben ütegeink a sáncot és környékét pergőtűzzel fogják elárasztani.“ Közben az A. G. és H. sektorokban az orosz árkászok már 30 méterre közelítették meg állásainkat. Járőreink azonban kelet felé még mindig kitortek és az oroszokat több alkalommal megölték, 20—26 foglyot hozva be.

Március 14-én a hídőrséget a 11. dragonyos ezred lovaszázadaiból alakított legénység váltja fel, ezredparancsnok Planckh ezredes vezetése alatt. Március 19-éig állandóan folyt a kézigránát-aknavetőharc; aknákat is robbantottak. Egész tüzérségünk és a déli parton lévő géppuskás osztagok élénken figyelik az eseményeket, éjjel fényszórókkal világítva meg a sánc keleti és nyugati előterét. Aknászaink több ellenaknát robbantanak, az oroszok folyosóit részben eltömték, de egyúttal állandóan jelentették az orosz aknák közeledését.

Március havában a hídsánc közvetlen tüzérségi oltalmát a Kiss-csoport adta, mely a 10/1., 2., 3. lovas, 26/6. tábori ágyús, a 27/1. modern tábori tarackos, a 45¹/₄. 15 cm Landwehr tarackos és az 1. vartüzérezred 2. ütegeből modern 15 cm tarackokkal. továbbá a parancsnokuk után elnevezett „Maly“ és „Ohrenstein“ „vándorlővegekből“ alakult.

Azonban a többi védőszakaszok egyes ütegei is közreműködtek a sánc védelmében.

Március 18.-ról 19-re virradó éjjelen, a sánc parancsnoka többször felkérte az egyes ütegeket, hogy az A. B. C. szelvényekre zavaró tüzet irányítsanak. Március 19-én éjjel 12 óra 30 perckor, a Kiss-csoport ütegei megsemmisítő tüzzel ugrasztották szét az előbbnevezett szelvények mögött álló orosz csapatokat, melyek rohamra indultak. Az oroszok támadása tüzérségünk megsemmisítő tüzében összeroppant.

Március 19-én reggel 8 óra 15 perckor a hídsánc több helyén erős robbanások hallatszottak, miközben nagy földtömegek repültek a levegőbe; füst és köd zárta el a látóhatárt. Ugyanakkor az orosz aknavetők pergőtüze indult meg. A D. E. F. H. szelvényekben lévő állásaink beomlottak, a védőrség egy része a romok alá került. Az első vonal előtt lévő drótakadályok az összekötő árokba zuhantak és ezzel az árkokban minden közlekedés lehetetlenné vált. Az óvóhelyek egy része beomlott; a lángszórók hasznavehetetlenné váltak. Rövidesen a robbanás után, orosz gyalogos tömegek hatszoros sorokban indultak támadásra. Az első vonalban lévő embereknek nem volt puskájuk, csak kézigránátokkal és bűzbombákkal dolgoztak. A sáncban lévő távbeszélő központ megsemmisült. Tüzérségünk ütegei önállóan kezdték meg munkájukat. Közben a sáncban lévő védőrség megmaradt része, elszánt tisztjeik vezetése alatt, az oroszok elé vetette magát, miközben erős kézigránát- és közelharc keletkezett. Az A. B. C. G.

* Kiss Ferenc százados később, mint altábornagy, a magyar honvédség tüzérszemlélője volt.

és I. sektorok előtt, melyek csak részben sérültek meg, sikerült az elszánt védőrségnek az oroszokat visszaűznie. Dél előtt 10 óra felé báró Pascotini dragonyosszázados, összeszedve a még meglévő dragonyosokat, árkászokat és népfelkelőket, ellentámadásba fog és tűzérsegünk fedező tüze mellett 10 óra 15 percig sikerül az oroszokat a sáncból teljesen kidobnia, sőt még 30 orosz el is fogott. 12 óra 15 perkor az oroszok újra támadtak, ismét négy-hatsoros vonalakban. Kiválóan vezetett tűzérsegünk azonban ezt a támadást is megakadályozta. 1 óra 30 perckor az oroszok friss erőkkel újból támadtak. A támadást a védőrség, ütegeink pergőtüzének segítségével ismét visszaverte. Dél előtt 10 órától fogva sebesültjeinket folytonos pergőtűz fedezete alatt sikerült a kötözőhelyekre leszállítani. Délután 2 óra 40 perckor egyes orosz katonák befészkeltek magukat az állások előtt lévő robbanás okozta tölcésérekbe. A sánc tisztjei közül már csak báró Pascotini dragonyosszázados, báró Offermann dragonyoshadnagy, Luxardo zászlós, Ohrenstein tűzérhadnagy harcolt. A többiek mind elestek vagy megsebesültek; utóbbiak közt volt Planckh ezredes is.

Délután 4 órakor a Dnjester mentén 300 lépésre az áthajózóhelytől megtették az előkészületeket a drótakadályokat és spanyol lovasokat megnyitva, hogy a védőrség a Dnjester partján Zaleszczyki felé elvonulhasson.

Délután 5 óra 10 perckor az oroszok újból tömegtámadásra indultak, friss zászlóaljkat vetve be. A megtizedelt hídőrség eközben lehúzódtott a Dnjester mentén lévő áthajózóhelyre, miközben tűzérsegünk magát a sáncot és egész környékét pergőtűzzel árasztotta el. Különösen a 15 cm új tarackok működtek kitűnően.

Ugyanebben az időben géppuskáink is megszólaltak, minden oroszot lekasabolva, aki az északi parton mutatkozott. Délután 5 óra 45 perckor kezdték a sebesülteket pontonokon át visszaszállítani. Ezek a pontonok azonban többé nem tudtak visszatérni, mert átkelés közben annyira megsérültek, hogy hasznavehetetlenné váltak. Esti 7 órától fogva az oroszok a komp helyét — ahol már csak két darab duplaponton volt — fogták erősen tűzbe. Március 20-án, hajnali 2 óra 30 perckor, mikor a legutolsó pontonok is elhagyták az északi partot a sebesültekkel, Planckh ezredes, aki ismét átvette a parancsnokságot, elhatározta, hogy 2 óra 30 perckor megkezdje az áttörést a Dnjester mentén. A déli parton lévő összes alakulatokat, a hadosztály vezérkari főnöke személyesen értesítette erről az áttörési szándékról, utasítva őket, hogy tűzükkel a leghatásosab-

ban támogassák és oltalmazzák a bátor hídórség megmaradt embereit. Reggel három óra 30 perckor kezdődött meg az elvonulás a legnagyobb csendben. Az elővédet 20 dragonyos alkotta, báró Offermann hadnagy parancsnoksága alatt, száz lépésre követték a megmaradt dragonyosok, árkászok, népfelkelők és 26 sebesületlen orosz fogoly. Reggel 6 óra 30 perckor érte el az oszlop tűzértségünk és géppuskáink fedezete és támogatása alatt a 8. Landwehrezred első tábori őrsét és nemsokára bevonult a zalesczykii hídfőbe. A fentnevezett néhány tiszt vezetése alatt a 11. dragonyosezred 170 embere, 50 árkász és 20 népfelkelő érte el állásainkat.

A lóról szállt lovasok mint a hídsánc védelmezői megmutatták, hogy a régi lovasszellem megmaradt akkor is, ha gyalog kellett harcolni karabéllyal és kézigránáttal. A háború megtanította lovasainkat, hogy adott alkalomkor gyalog is éppen úgy meg kell állni helyüket, mint a harcban lóháton. Békében, sajnos, csakis lovas alkalmazásra képezték ki őket. Az uszieczkoi harcok azért is érdekesek, mert egy teljesen magára hagyott sáncot csak lovasok, árkászok védelmezték hatalmas tűzértségi támogatás mellett, gyalogság nélkül.

Őfelsége, I. Ferenc József külön táviratban üdvözölte a vitéz hídórséget; de megemlékezett tűzéreink tevékenységéről a 7. hadsereg és a hadtest parancsnoka is. Nélkülük, önfeláldozó támogatásuk nélkül, nem lehetett volna ezt a magára hagyott sáncot négy hónapon át egy ellenséges gyaloghadosztály támadásaival szemben védeni. A tűzértség március 19-én és 20-án a hídsáncért való küzdelemben összesen 7200-at lőtt. A sáncban lévő összes tűzérmegefigyelők közül csak az előbbnevezett Ohrenstein hadnagy tért vissza, a többi öt súlyosan megsebesült, illetve hősi halált halt.

A sáncért való küzdelemben az összes megfigyelő állások, valamint az ütegek egy része ellenséges tűz alatt volt; nagyobbszámú tűzér megsebesült, 26 ló részben elpusztult, részben megsebesült. Az orosz zárótűz ellenére ugyanis lőszeroszlopaink halálmegvetéssel teljesítették kötelességüket.

A 6. lovashadosztály parancsnoka méltatta a legjobban a tűzértség szerepét és magatartását, midőn azt mondta, 219. sz. res. parancsában: „Van Goethem őrnagy és Kiss százados tűzércsoportjainak tevékenysége mintaszerű példája marad a fegyvernemek közti összeműködésnek. Csak ennek az önfeláldozó segítségnek volt köszönhető, hogy a Dnjester által elválasztott bajtársaink magukra hagyva hidegvérrel tartottak ki az utolsó percig, és ágyúink támogatása mel-

lett az oroszok szemeláttára vonulhattak be Zalesczykibe. Tűzértségünk nem fog cserbenhagyni, ezt érezte a sánc minden védője az utolsó pillanatig.

Magam és lovasaim teljesen méltányoljuk tűzéreink érdemeit; hálásak vagyunk a testvérfegyvernemnek és megbízunk benne.“

Március 19-e nemcsak az egykori 11. dragonyosoknak és árkászaiknak lesz emléknapja, hanem a történelemben, tűzértségünk anyakönyvében is, mint gyönyörű teljesítmény szerepelhet.

Suhay Imre.